

แผนพัฒนาทรัพยากรแร่ และพลังงานในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6

นภดล มัณฑะจิตร

ฝ่ายนโยบายและแผนกองเศรษฐกิจและเผยแพร่
กรมทรัพยากรธรณี

คำนำ

ประเทศไทยได้มีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ระยะ 5 ปีเป็นครั้งแรกมาตั้งแต่ปี 2504 ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีในชื่อของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และมักจะเรียกกันอย่างย่อ ๆ ว่า แผนพัฒนาฯ ซึ่งผู้เรียบเรียงจะใช้คำว่า “แผนพัฒนาฯ” ในบทความนี้ ในระยะที่ผ่านมาถึงแม้ว่าแผนพัฒนาฯ จะเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปก็ตาม แต่ส่วนใหญ่แล้วจะทราบกันแต่เพียงชื่อเท่านั้น ซึ่งคงจะไม่ทราบว่าในแผนพัฒนาฯ นั้นมีอะไรบ้าง และมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของส่วนราชการและภาคเอกชนแต่ละส่วนอย่างไร กล่าวโดยง่ายก็คือ สิ่งใดที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ก็จะไปปรากฏว่าอยู่อย่างนั้น จนกระทั่งแผน โดยที่ส่วนราชการแต่ละส่วนหรือภาคเอกชน มิได้นำไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมแต่อย่างใด หรือนำไปปฏิบัติ ก็มิได้ประเมินดูว่าตรงตามแนวทางหรือวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ หรือไม่อย่างไร ทำให้ดูเหมือนว่าไม่มีการยอมรับในกรอบสาระสำคัญ และนโยบายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ แต่อย่างใด สาเหตุที่เป็นเช่นนี้คงจะมีผลสืบเนื่องมาจากเหตุผล

หลายประการ ที่สำคัญที่สุดคือกรรมวิธีในการจัดทำแผน ซึ่งมีได้มีการปรับแนวความคิดในระหว่างหน่วยงานระดับนโยบายและปฏิบัติการ ตลอดจนสถาบันการศึกษา และระหว่างหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชน จึงทำให้การดำเนินงานอยู่ในลักษณะต่างคนต่างทำ

สำหรับในด้านอุตสาหกรรมเหมืองแร่แล้ว ถึงแม้ว่าจะมีปัญหาที่คล้ายคลึงกันกับที่กล่าวมาแล้วข้างต้นก็ตาม ในอีกทางหนึ่งคงต้องยอมรับกันว่านับตั้งแต่ได้มีการใช้แผนพัฒนาฯ มาตั้งแต่ฉบับที่ 1 ในปี 2504 จนกระทั่งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ในปี 2529 ที่ผ่านมานั้น อุตสาหกรรมเหมืองแร่ของประเทศไทยได้เจริญเติบโตขึ้นอย่างมาก และในขณะเดียวกันก็ประสบกับปัญหามากมายเช่นกัน ซึ่งถ้าหากจะดูจากสถิติมูลค่าผลผลิตจะเห็นได้ว่ามูลค่าผลผลิตแร่ได้เพิ่มจาก 88.9 ล้านบาท ซึ่งได้จากการผลิตแร่เพียง 7 ชนิดในปี 2503 ได้เพิ่มเป็น 102 ล้านบาทในปี 2504 และถ้าหากจะดูข้อมูลเปรียบเทียบของมูลค่าผลผลิตรวมในสาขาทรัพยากรแร่ในช่วง 21 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ แล้วจะเห็นว่า มูลค่าผลผลิตได้เพิ่มอย่างน่าพึงพอใจ กล่าวคือ มูลค่าผลผลิตรวมได้เพิ่มจาก 6721.7 ล้านบาทในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 เป็น

10,319.3 ล้านบาท 17,764 ล้านบาท และ 54,930 ล้านบาทในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 3 และ 4 ตามลำดับ โดยในปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 ได้มีการผลิตแร่รวม 34 ชนิด ซึ่งนับเป็นความสำเร็จที่สูงมาก และในจำนวนแร่ที่ผลิตได้ แร่ดีบุกมีสัดส่วนของมูลค่าการผลิตร้อยละ 78 และแร่ทั้งสแตน ฟลูออไรด์ ตะกั่ว แบ-ไรต์ ยิปซัม หินปูน และลิกไนต์ มีสัดส่วนอยู่ในช่วงร้อยละ 1-4 นอกนั้นเป็นแร่อื่น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแร่พลอยได้จากการทำเหมืองแร่ดีบุก อาทิ แทนทาลัม โค-ลัมไบต์ เซอร์คอน และอิลมาไนต์ ซึ่งอยู่ในส่วนน้อยกว่าร้อยละ 1 ทั้งนี้ยังไม่ได้รวมถึงแร่รัตนชาติซึ่งเป็นทรัพยากรแร่ที่สำคัญเข้าไปด้วยแต่อย่างใด

นอกจากทรัพยากรแร่แล้ว การพัฒนาทรัพยากรธรณีด้านพลังงานก็ได้ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ โดยสามารถสำรวจและผลิตปิโตรเลียมจนเป็นผลสำเร็จทั้งในอ่าวไทยและบนบก และเป็นผลทำให้ประเทศไทยสามารถลดการพึ่งพาพลังงานจากต่างประเทศ จากร้อยละ 90 ลงมาเหลือร้อยละ 58 ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5

นอกจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังได้มีการพัฒนาในด้านองค์กรของรัฐ ทั้งกรมทรัพยากรธรณีและสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ให้มีความสามารถรองรับการพัฒนาอีกด้วย นอกจากนี้ยังได้มีการปรับปรุงกฎหมายระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมให้มากขึ้น ดังที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าในปัจจุบันได้มีพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2510 พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ.2514 และพระราชบัญญัติน้ำมันบาดาล พ.ศ.2520

ประเด็นปัญหาและข้อเท็จจริงในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5

ก่อนที่จะทำความเข้าใจกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ควรที่จะทราบและเข้าใจถึงปัญหาและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่อุตสาหกรรมเหมืองแร่ได้ประสบกับวิกฤตการณ์อย่างมากและหนักที่สุด โดยเฉพาะส่งออก อันสืบเนื่องมาจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของโลกซึ่งกระทบกระเทือนการตลาด แต่สำหรับแร่อุตสาหกรรมแล้วกลับมีสถานการณ์ดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับแผนพัฒนาฯ ฉบับก่อน ๆ ส่วนการพัฒนาทรัพยากรธรณีด้านพลังงานก็ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของแผนพัฒนาทุกประการ ดังจะเห็นได้จากความสำเร็จของการผลิตปิโตรเลียมในประเทศไทยทั้งบนบกและอ่าวไทย แต่อย่างไรก็ตามปัญหาและอุปสรรคตลอดจนข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรณี ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 เป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก ทั้งนี้เพราะเหตุว่าแนว

ทางและมาตรการที่จะใช้ดำเนินการในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ได้วิเคราะห์จากผลการดำเนินงานในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 เป็นส่วนใหญ่

สาระสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5
ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ได้เน้นนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้ 4 ประการ ดังนี้คือ

1) นโยบายด้านการบริหารทรัพยากรธรณี รวมทั้งการเร่งรัดการสำรวจทรัพยากรแร่เพื่อให้ทราบปริมาณการสำรองแร่ที่สำคัญ ๆ เช่น แร่ส่งออก แร่อุตสาหกรรม แร่พลังงาน แร่ที่ใช้เป็นปุ๋ย ตลอดจนการประเมินผลสำรวจที่ทำมาแล้ว เพื่อถ่ายทอดให้ภาคเอกชนปรับปรุงวิธีการและประสิทธิภาพการผลิต โดยคำนึงถึงหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรแร่และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมและแก้ไขปัญหาบุกรุกเข้าทำเหมืองอย่างผิดกฎหมาย

2) นโยบายด้านการขยายบริการของรัฐ โดยรัฐจะเร่งรัดให้มีการขยายบริการขั้นพื้นฐานและวิชาการเพื่อสนับสนุนกิจการเหมืองแร่เพิ่มขึ้นเพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มสมรรถภาพการผลิตของผู้ประกอบการ

3) นโยบายด้านบทบาทของรัฐในการส่งเสริมการลงทุน โดยรัฐจะสนับสนุนและส่งเสริมให้ภาคเอกชนมาลงทุนในกิจการอุตสาหกรรมเหมืองแร่มากยิ่งขึ้น

4) นโยบายด้านการตลาดและการส่งเสริมการใช้ประโยชน์แร่ โดยรัฐจะต้องติดตามและคาดการณ์ภาวะตลาดแร่ให้ทันต่อเหตุการณ์ เพื่อวางนโยบายด้านการตลาดทั้งส่งออกและในประเทศ ตลอดจนส่งเสริมการใช้ประโยชน์แร่ในประเทศให้มากขึ้น โดยให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องเพื่อการเพิ่มมูลค่าแร่

ผลการดำเนินงานและประเด็นปัญหาสำคัญด้านทรัพยากรแร่

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 เป็นช่วงที่ประสบกับปัญหาและวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของโลกอย่างหนัก และการที่โครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมเหมืองแร่ของประเทศไทยมีลักษณะที่พึ่งพาการส่งออกเป็นส่วนใหญ่ จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เลยที่จะต้องประสบกับปัญหาดังกล่าว อย่างไรก็ตามควรที่จะรับทราบถึงสถานการณ์ความเป็นจริงต่าง ๆ ในระบบอุตสาหกรรมเหมืองแร่ของประเทศไทย ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์การผลิต การส่งออก และการบริโภค ดังนี้

ในด้านการผลิตและการส่งออกจะเห็นได้ว่า สถิติการผลิตและการส่งออกแร่เศรษฐกิจที่สำคัญ ๆ ได้ลดลงอย่างมาก โดยเฉพาะแร่ดีบุกซึ่งมีสัดส่วนการผลิตถึง

ร้อยละ 78 ของปริมาณการผลิตรวมของอุตสาหกรรมเหมืองแร่ ที่เป็นเช่นนี้เพราะสืบเนื่องจากความชงกันของเศรษฐกิจโลก ซึ่งทำให้อำนาจการซื้อของปริมาณอุตสาหกรรมต่าง ๆ ลดลง ประกอบกับสัดส่วนเงินของโลกมีอยู่มาก อันเป็นผลให้ราคาดีบุกลดลงมาโดยตลอดตั้งแต่ปี 2524 เป็นต้นมา เพื่อเป็นการรักษาเสถียรภาพของราคา จึงมีการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เช่น การควบคุมการผลิตและการส่งออก ดังจะเห็นได้จากในปี 2525 ซึ่งเป็นปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ปริมาณการผลิตดีบุกลดลงถึงร้อยละ 20.55 และมูลค่าการผลิตดีบุกก็ลดลงเช่นกันถึงร้อยละ 21.44 วิกฤตการณ์อุตสาหกรรมดีบุกนี้ได้มีมาโดยตลอด และเป็นผลทำให้ต้องหยุดการซื้อขายแร่ดีบุก และปิดตลาดซื้อขายโลหะลอนดอนในวันที่ 23 ตุลาคม 2528 ตลอดจนเป็นผลให้มีการปิดตลาดดีบุกกัวลาลัมเปอร์ไปด้วยในที่สุด ปัญหาวิกฤตการณ์ดีบุกได้ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมเหมืองแร่ดีบุกในประเทศไทยอย่างหนัก ซึ่งเรื่องนี้ภาครัฐบาลได้เข้ามาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในอันที่จะพยุลงสภาพการณ์อุตสาหกรรมเหมืองแร่ดีบุก และบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ประกอบการได้ทันที่ จากกรณีวิเคราะห์ปัญหาก็พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวมีอยู่ 5 ประการคือ ประการแรกมีการใช้วัสดุอื่นทดแทนดีบุกมากขึ้น ประการที่สองมีการระบายดีบุกจากสต็อกของคลังสะสมยุทธปัจจัยของสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้น ประการที่สามมีประเทศผู้ผลิตใหม่ ๆ มากขึ้นและเป็นประเทศที่มีได้เป็นสมาชิกคณะรัฐมนตรีดีบุกระหว่างประเทศซึ่งเป็นการยกต่อการควบคุม และประการที่ห้าคือมีเทคโนโลยีดีขึ้นทำให้ใช้ดีบุกในปริมาณที่ลดลง

สำหรับแร่โลหะเศรษฐกิจเพื่อการส่งออกประเภทอื่น ๆ ก็ตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน เช่น หังสเดน จากสถิติการผลิตตั้งแต่ปี 2522 จนถึงปี 2525 ปริมาณการผลิตหังสเดนลดลงถึงร้อยละ 73.18 และมูลค่าการผลิตก็ลดลงเช่นกันถึงร้อยละ 74.17 ทั้ง ๆ ที่มีได้มีการควบคุมการผลิตและการส่งออกแต่อย่างใด ส่วนแร่พลูออไรด์ซึ่งเคยเป็นแร่ส่งออกที่สำคัญในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 และ 3 ก็มีแนวโน้มลดลงอย่างมาก อีกทั้งยังสูญเสียการครอบครองตลาดที่สำคัญไปอีกด้วย เช่น ตลาดเกาหลีและญี่ปุ่น เป็นต้น สำหรับแร่ส่งออกชนิดอื่น ๆ ก็ต้องประสบกับปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ยกเว้นแร่บิชไมท์ ซึ่งมีแนวโน้มการผลิตที่ดีตั้งแต่ปี 2527 เป็นต้นมา อนึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าสำหรับแร่ที่อยู่ในความต้องการของอุตสาหกรรมภายในประเทศแล้ว จะไม่ได้รับผลกระทบอย่างใดจากวิกฤตการณ์เศรษฐกิจดังกล่าว และถึงแม้ว่าจะมีบางส่วนที่ได้รับก็น้อยมาก อย่างไรก็ตามมูลค่าการผลิตรวมในสาขาทรัพยากรแร่ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 มีมูลค่า 46,889.76 ล้านบาท

สำหรับสถานการณ์ด้านการบริโภคแร่ภายในประเทศนั้น กล่าวได้ว่าการใช้แร่และโลหะเพื่อเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิตของภาคอุตสาหกรรมภายในประเทศนั้นมีอยู่ด้วยกัน 2 ลักษณะ กล่าวคือ ประเภทแรกได้แก่แร่ที่สามารถผลิตได้ภายในประเทศ และประเภทที่สองได้แก่วัตถุดิบที่ได้จากการนำเข้า และเมื่อรวมมูลค่าทั้งสองประเภทเข้าด้วยกันแล้ว จะมีมูลค่าเฉลี่ยถึงปีละ 12,092 ล้านบาทหรือคิดเป็น 170% ของมูลค่าการผลิตสาขาทรัพยากรแร่ หรือคิดเป็น 176% ของมูลค่าการส่งออกทรัพยากรแร่ สัดส่วนนี้มีแนวโน้มสูงขึ้นทุก ๆ ปี และจากมูลค่าการบริโภคแร่และโลหะในประเทศดังกล่าวข้างต้นเป็นมูลค่าแร่ที่ผลิตได้ภายในประเทศเพียงร้อยละ 5 เท่านั้น

สำหรับในการดำเนินงานของภาครัฐบาลในด้านการสำรวจนั้น ได้มีการเร่งรัดในการจัดเตรียมข้อมูลด้านทรัพยากรแร่โดยสำรวจธรณีฟิสิกส์ทางอากาศและสำรวจติดตามผลภาคพื้นดิน ภายใต้โครงการพัฒนาทรัพยากรธรณี โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายในอันที่จะสำรวจแหล่งแร่ในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ เพื่อเตรียมการด้านการลงทุนและเพื่อกำหนดเขตแหล่งแร่เพื่อการพัฒนาทรัพยากรธรณี ตลอดจนขจัดปัญหาความขัดแย้งในการใช้พื้นที่ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งในการพิจารณาลงทุนของภาคเอกชนในสาขาทรัพยากรแร่ โครงการพัฒนาทรัพยากรธรณีนับเป็นโครงการแรกที่รัฐบาลได้ลงทุนเป็นจำนวนมาก โดยใช้เงินกู้ธนาคารพัฒนาเอเชียและงบประมาณแผ่นดิน รวมทั้งได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลแคนาดาอีกส่วนหนึ่ง โครงการนี้มีระยะเวลาดำเนินงานทั้งสิ้น 5 1/2 ปี และได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2527 โดยจะสิ้นสุดในเดือนธันวาคม 2532

ในด้านทรัพยากรธรณีพลังงานจะเห็นได้ว่า ในช่วงครึ่งแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 พลังงานที่เป็นก๊าซธรรมชาติและน้ำมันดิบได้มีการขยายตัวในด้านการสำรวจมากขึ้น ส่วนในด้านการผลิตได้มีการเพิ่มการผลิตก๊าซธรรมชาติจาก 130 ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวันในปี 2525 เป็น 370 ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวันในปี 2529 และน้ำมันดิบจาก 1100 บาเรลต่อวันในครึ่งปีแรกของปี 2527 เป็น 20,000 บาเรลต่อวันในปี 2529 อย่างไรก็ตามปริมาณสำรองก๊าซธรรมชาติและน้ำมันดิบที่สำรวจพบในขณะนั้นยังมีปริมาณน้อยเมื่อเทียบกับความต้องการใช้พลังงานทั้งหมดภายในประเทศ กล่าวคือ เมื่อทำการผลิตก๊าซธรรมชาติและน้ำมันดิบเต็มที่ในปี 2534 จะสนองความต้องการใช้พลังงานทั้งหมดได้เพียงร้อยละ 21.36 และเป็นที่คาดว่าหากไม่มีการสำรวจแหล่งใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นแล้ว นับจากปี 2540 เป็นต้นไป ปริมาณการผลิตก๊าซธรรมชาติและน้ำมันดิบก็จะลดลงอย่างรวดเร็ว และการผลิตน้ำมันดิบก็จะลดลงเช่นกันจากปี 2530 เป็นต้นไป

สำหรับทรัพยากรธรณีพลังงานที่เป็นถ่านหินนั้น จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยมีปริมาณสำรองถ่านหินลิกไนต์ อยู่เป็นจำนวนมาก เท่าที่ประเมินในขณะนี้มียู่มากกว่า 1400 ล้านตัน และคาดว่าในอนาคตถ่านหินลิกไนต์จะมีบทบาทในฐานะแหล่งพลังงานสำรองของประเทศเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะว่าลิกไนต์นอกจากจะมีราคาถูกกว่าปิโตรเลียมแล้ว การพัฒนายังลงทุนน้อยกว่า ตลอดจนความพร้อมด้านเทคโนโลยีก็มีอยู่แล้วภายในประเทศ แต่การใช้ลิกไนต์ยังไม่กว้างขวางมากนัก

สำหรับประเด็นปัญหาของการพัฒนาทรัพยากรธรณีพลังงานมีอยู่ด้วยกัน 3 ประการกล่าวคือ ประการแรกคือ พ.ร.บ.ปิโตรเลียมที่ใช้อยู่ในปัจจุบันไม่มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบันและอนาคต สมควรมีการปรับปรุงใหม่ ประการที่สอง พ.ร.บ.ภาษีเงินได้ปิโตรเลียมที่ใช้อยู่ไม่เอื้ออำนวยต่อการลงทุน หรือขยายการลงทุนให้มากขึ้น โดยเฉพาะในแหล่งปิโตรเลียมขนาดเล็กของประเทศไทย และประการที่สาม คือยังไม่มีความชัดเจนที่จะพัฒนาลิกไนต์อย่างมีระบบและกระจายไปสู่ภาคอุตสาหกรรม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6

แผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 ได้รวมเอาแผนในด้านทรัพยากรธรรมชาติทุกสาขา ตลอดจนสาขาสิ่งแวดล้อมเข้าไว้ด้วยกัน ทั้งนี้ได้เล็งเห็นว่าในระยะที่ผ่านมาได้มีปัญหาความขัดแย้งในระหว่างทรัพยากรธรรมชาติและแต่ละประเภทมาโดยตลอด โดยขาดการประสานประโยชน์หรือจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนา และเป็นผลให้การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติแต่ละประเภทไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติแต่ละประเภท ดังนั้นแนวทางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้เน้นการประสานประโยชน์และผนึกกำลังร่วมกันในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมมากที่สุด

อนึ่ง ในการจัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรธรณีในครั้งนี้มีลักษณะการจัดทำที่แตกต่างไปจากการมา กล่าวคือ การจัดทำแผนครั้งนี้ได้มีการระดมความคิดเห็นจากทุกส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ดังนั้นแนวทางต่างๆ ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ในส่วนของทรัพยากรแร่และพลังงานจะเป็นแนวทางที่มีความเห็นร่วมกันจากทุกฝ่าย จึงเป็น

ที่ยอมรับจากผู้ปฏิบัติงานมากขึ้น และมีความพร้อมที่จะดำเนินงานร่วมกันที่จะแก้ไขปัญหา

วัตถุประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดไว้ 3 ประการคือ

1) เพื่อเพิ่มเติมประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดให้มากยิ่งขึ้น

2) เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ

3) เพื่อให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการใช้ประโยชน์ในอนาคต และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

แนวทางการพัฒนา แนวทางหลักในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 มีสาระสำคัญ 4 ประการคือ

1) สนับสนุนให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) สนับสนุนให้มีการประสานงานการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบครบวงจรให้มากยิ่งขึ้น

3) สนับสนุนให้องค์กรในระดับภูมิภาคและท้องถิ่น มีบทบาทและส่วนร่วมในการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด โดยอาศัยระบบการปกครองในการพัฒนาชนบท

4) สนับสนุนให้มีการจัดทำเครื่องมือในการประสานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ข้อมูลแผนที่ ฯลฯ เป็นต้น ให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน เพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์กรในระดับท้องถิ่น

สำหรับเป้าหมายในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ประกอบด้วย

1) จัดทำแผนงานและโครงการสำคัญๆ ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ครบถ้วนสมบูรณ์ เช่น โครงการพัฒนาทรัพยากรธรณี โครงการพัฒนาบ่อน้ำร้อนเพื่อเป็นแหล่งน้ำเสริมการเกษตร เป็นต้น

2) จัดทำแผนงานและโครงการที่เน้นด้านการประสานการบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งระบบ โดยยึดพื้นที่เป็นหลัก เช่น โครงการจัดทำแผนแม่บทการจัดการอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า แผนพัฒนาและจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมบริเวณชายฝั่งทะเล เป็นต้น

3) จัดทำแผนงานและโครงการเพื่อสร้างเครื่องมือในการประสานการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการจัดระบบข้อมูลและการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

แผนพัฒนาทรัพยากรธรณี

แผนพัฒนาทรัพยากรธรณีในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 จำแนกเป็น 2 ส่วนคือ การพัฒนาทรัพยากรแร่ และการพัฒนาทรัพยากรธรณีพลังงาน โดยมีแนวทางและมาตรการดังนี้

แนวทางการพัฒนาทรัพยากรแร่ แนวทางการพัฒนาทรัพยากรแร่ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ได้เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพและมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์ที่ได้จากทรัพยากรแร่ ทั้งแร่โลหะและแร่อุตสาหกรรมที่ประเทศไทยมีความได้เปรียบอยู่แล้ว โดยเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้ได้กำหนดนโยบายและมาตรการไว้ 11 ประการดังนี้

- 1) ปรับปรุงขั้นตอนในการขออาชญาบัตรและประทานบัตรให้เหมาะสม และจะติดตั้งศูนย์บริการ การออกใบอนุญาตอาชญาบัตรและประทานบัตร เพื่อสนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่อการลงทุนของภาคเอกชน
- 2) กระจายประเภทของผลผลิตส่งออกโดยเร่งรัดการหาแหล่งแร่ชนิดต่าง ๆ ให้มากขึ้น โดยจัดทำเป็นโครงการลงทุนสำรวจที่มีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และระยะเวลาในการดำเนินงานที่ชัดเจน
- 3) กระจายผลิตภัณฑ์ที่ได้จากทรัพยากรแร่ โดยเน้นให้มีการปรับปรุงชนิดและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาดในรูปแบบอื่นนอกเหนือจากแร่ดิบ
- 4) การขายตลาดส่งออกทรัพยากรแร่ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยให้ความสำคัญกับประเทศในกลุ่มสังคมนิยมให้มากขึ้น เพราะเป็นตลาดใหญ่ที่ได้ละเอียดมานาน
- 5) สนับสนุนและสร้างความมั่นใจในการลงทุนของภาคเอกชนที่เกี่ยวกับการผลิต และแปรรูปทรัพยากรแร่ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดภายในประเทศ ตลาดส่งออกและเพื่อปูพื้นฐานการใช้ทรัพยากรแร่สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศ
- 6) สนับสนุนการศึกษาความเป็นไปได้และเร่งรัดการพัฒนาทรัพยากรแร่ที่ทราบศักยภาพทางธรณีวิทยาแล้ว
- 7) เร่งดำเนินการให้มีการลงทุนของเอกชนต่อเนื่องจากโครงการพัฒนาทรัพยากรธรณี ซึ่งเป็นการสำรวจธรณีฟิสิกส์ทางอากาศ และสำรวจรายละเอียดภาคพื้นดินทั่วประเทศที่รัฐได้ลงทุนไปตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5
- 8) จำแนกที่ดินที่มีศักยภาพในการพัฒนาทรัพยากรแร่ให้ชัดเจน โดยอาศัยข้อมูลทางธรณีวิทยา จากโครง

การสำรวจที่รัฐได้ลงทุนไปแล้ว

- 9) ปรับปรุงระบบการจัดการและการบริหารทรัพยากรธรณีให้เอื้ออำนวยในการประสานงาน กับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติประเภทอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งป่าไม้ สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาในส่วนภูมิภาค
 - 10) ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเหมืองแร่
 - 11) เพิ่มขีดความสามารถในการผลิตและพัฒนาบุคลากร เพื่อรองรับการพัฒนาที่จะมีขึ้น โดยมีการจัดตั้งสถาบันการศึกษาชั้นสูงด้านธรณีวิทยาและเหมืองแร่ขึ้น
- แนวทางการพัฒนาทรัพยากรธรณีพลังงาน ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาพลังงานเพื่อสนองความต้องการการใช้ทางด้านพลังงานและด้านอุตสาหกรรมที่เพิ่มสูงขึ้น โดยมีนโยบายการพัฒนา 8 ประการดังนี้
- 1) ปรับปรุงแก้ไข พ.ร.บ.ปิโตรเลียมและเงื่อนไขต่าง ๆ ในการให้สิทธิสำรวจและพัฒนาทรัพยากรธรณีพลังงานให้เหมาะสมกับความเป็นไปได้ในการขยายการสำรวจในพื้นที่สัมปทานที่เหลืออยู่
 - 2) ปรับปรุง พ.ร.บ.ภาษีเงินได้ปิโตรเลียมเพื่อให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น
 - 3) เร่งรัดการเจรจาตกลงกับบริษัทที่สำรวจพบปิโตรเลียมทั่วประเทศเพื่อการพัฒนาปิโตรเลียมและอุตสาหกรรมต่อเนื่องให้เกิดประโยชน์กับเศรษฐกิจส่วนรวมและประชาชนในท้องถิ่นโดยเร็ว
 - 4) ดำเนินการเร่งรัดการเจรจาเพื่อให้เกิดการพัฒนาปิโตรเลียมในบริเวณเขตพัฒนาร่วม
 - 5) เร่งรัดการจัดทำนโยบายและแผนหลักการพัฒนาถ่านหิน เพื่อให้มีการพัฒนาและกระจายการใช้ประโยชน์ถ่านหินอย่างมีประสิทธิภาพ และสนองความต้องการของภาคอุตสาหกรรม
 - 6) สนับสนุนให้มีการสำรวจแหล่งถ่านหินทั่วประเทศ เพื่อให้ทราบปริมาณสำรองถ่านหินให้ชัดเจนขึ้น และเพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ถ่านหินให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
 - 7) ปรับปรุงระเบียบและข้อบังคับเกี่ยวกับการสำรวจและพัฒนาแหล่งถ่านหินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และแนวทางการพัฒนาสาขาทรัพยากรธรณีพลังงาน
 - 8) เตรียมการเพื่อจัดทำแผนการพัฒนาทรัพยากรธรณีพลังงานชนิดอื่น ๆ เช่น พลังงานความร้อนใต้พิภพ และยูเรเนียม ■